

Handlingsplan för klimatomställning och elektrifiering

Innehåll

Förord	3
Sverige behöver en handlingsplan för klimatomställning och elektrifiering	4
Handlingsplanen är en process som beskriver ansvar och roller	8
1. Vision och långsiktiga planeringsmål för samhällsutvecklingen bestäms	10
2. Lagfäst handlingsplanens process, tillsätt kansli och inrätta ett intressetråd	11
3. Mål och förmågor för elsystemet behöver beslutas ..	13
4. Planera mot mål och förmågor – planeringsramar för energisystemets utveckling	15
5. Kommuner och regioner samordnar processen för att elproduktion, elnät och flexibilitet samt fjärrvärme- och vätgasinfrastruktur kommer med i uppdaterade översikts- och detaljplaner	17
6. Verktyg för att realisera det som ryms inom planeringsramarna	18
Uppdatering av handlingsplanen	19
Omställningens övriga villkor	20

Förord

Klimatomställningen bort från fossila bränslen i industrin och transportsektorn innebär en långtgående strukturomvandling av samhället på kort tid. Tidigare strukturomvandlingar har skett med aktiv politik. Det behövs även denna gång. Sverige behöver en övergripande handlingsplan för klimatomställningen och elektrifiering av industri och transportsektorn. En sådan plan syftar till att skapa förutsättningar för att kunna genomföra den kraftfulla fossilfria tillväxt av energi- och elsystemet som behövs. En omfattande ökning, en fördubbling, av elsystemets storlek på kort tid ställer krav på samordnade beslut, att hela energisystemet hänger ihop och att ett systemperspektiv tas i utbyggnaden. Elnätet kommer bli än mer sammankopplat och ömsesidigt beroende av andra energisystem, såsom fjärrvärmn, industrin med vätgasproduktion och transportsektorn.

Sverige har ett väldigt bra utgångsläge med närapå fossilfri el och uppvärmning till ett konkurrenskraftigt pris, vilket ger oss en konkurrensfördel jämfört med de allra flesta länder. En utgångspunkt är att handlingsplanen även framgent bygger ett kostnadseffektivt energisystem så att vi behåller våra komparativa fördelar och att svensk konkurrenskraft också stärks. En tydlig styrning mot konkurrenskraft är väsentlig för att omställningen ska kunna leda till fler arbetstillfällen och ökad välfärd. Det handlar i praktiken om att det ska finnas tillgång till el till ett pris som kunderna är beredda att betala för och att omställningen ska få bred folklig acceptans.

Vi står alltså inför en oöverträffad omställning och utbyggnad av energisystemet, framför allt elsystemet, på kort tid, som vi behöver göra till en rimlig kostnad. Energiföretagen är övertygade om att detta kräver en tydlig handlingsplan, och har därför tagit fram en process för hur detta ska gå till. **Om handlingsplanen genomförs är konsekvensen att staten tar en mer aktiv, strukturerad och förutsägbar roll för planering, samordning och styrning av energisystemet jämfört med hur det ser ut idag.** Detta är ett paradigmskifte, men det behövs. Energiföretagens förhoppning är därför att regeringen skyndsamt ska genomföra en sådan handlingsplan. Det är bråttom.

Åsa Pettersson,
vd, Energiföretagen Sverige

9 november 2023

Sverige behöver en handlingsplan för klimatomställning och elektrifiering

För att Sverige ska lyckas med klimatomställningen behövs en handlingsplan för klimatomställning och elektrifiering. Vid sidan av nödvändigheten och vinsterna med en minskad global uppvärmning handlar det om att säkerställa framtida arbetstillfällen och fortsatt välfärd i Sverige. En handlingsplan ska leda till en kostnadseffektiv omställning av samhället och innehålla konkreta åtgärder och tydlig styrning som säkerställer att följande mål uppfylls:

- ◊ Sverige klarar av målet om nettonollutsläpp 2045 samt delmålet 2030.
- ◊ De som efterfrågar fossilfri el ska få det i tid, till konkurrenskraftigt pris och med god leveranssäkerhet.
- ◊ Sveriges konkurrenskraft ska stärkas.
- ◊ Planeringsmålet om 300 TWh till 2045 ska nås.

**Elanvändning
2023 och
planerings-
mål 2045**

**140 TWh
2023**

**300 TWh
2045**

Energiföretagen anser att det behövs en nationell handlingsplan för klimatomställning och elektrifiering som innehåller ett antal konkreta åtgärder så att klimatmålen nås på ett hållbart sätt genom bland annat elektrifiering. Omställningen från fossila bränslen – idag används ungefär 130 TWh fossila bränslen årligen – genom elektrifiering av industri och transportsektorn tillsammans med nyetableringar av elintensiv industri/verksamheter innebär en kraftigt ökad elanvändning. Det finns flera prognoser och scenarier som pekar på en ökad elanvändning till cirka 300 TWh år 2045. Det innebär en fördubbling av elsystemet på lite mer än 20 år.

Energiföretagen menar i en sammantagen bedömning att dagens regelverk inte räcker för att få till nödvändiga investeringar i tid. Energiföretagen förordar därför att staten åtminstone inledningsvis tar en mer aktiv roll för att samordna utvecklingen och förbättra investeringsvillkoren. Anledningarna till detta är bland annat att:

- **Samordnade beslut kommer krävas:** Energisystemet behöver gå igenom en omvälvning i grunden med samtidig utfasning av fossila bränslen och kraftig elektrifiering, som ska genomföras på lite mer än 20 år. Det kommer att krävas att en rad beslut samordnas och är en samhällelig kraftsamling av historiska mått. Inte minst eftersom samhället och regelverken är betydligt mer komplexa än vid de tidigare expansionerna av el- och energisystemet i Sverige. Ingen tidigare framgångsrik och snabb strukturomvandling har skett utan politik som understödjer den.
- **Långsiktiga villkor:** Då det handlar om mångmiljardinvesteringar med lång ekonomisk livslängd blir det avgörande att investerare har tillräcklig förutsägbarhet. Till detta ska energiprisutvecklingen till följd av kriget i Ukraina läggas. Prisutvecklingen har till exempel fått delar av politiken att ifrågasätta marknadsmodellen och just nu pågår ett arbete på EU-nivå med att förhandla förslag till förändringar. Det betyder att det finns betydande nya osäkerheter för investerare i ett skede då det är oerhört bråttom att investeringar planeras och realiserar. Det behövs stabilitet och förutsebarhet som måste sträcka sig över mandatperioder.

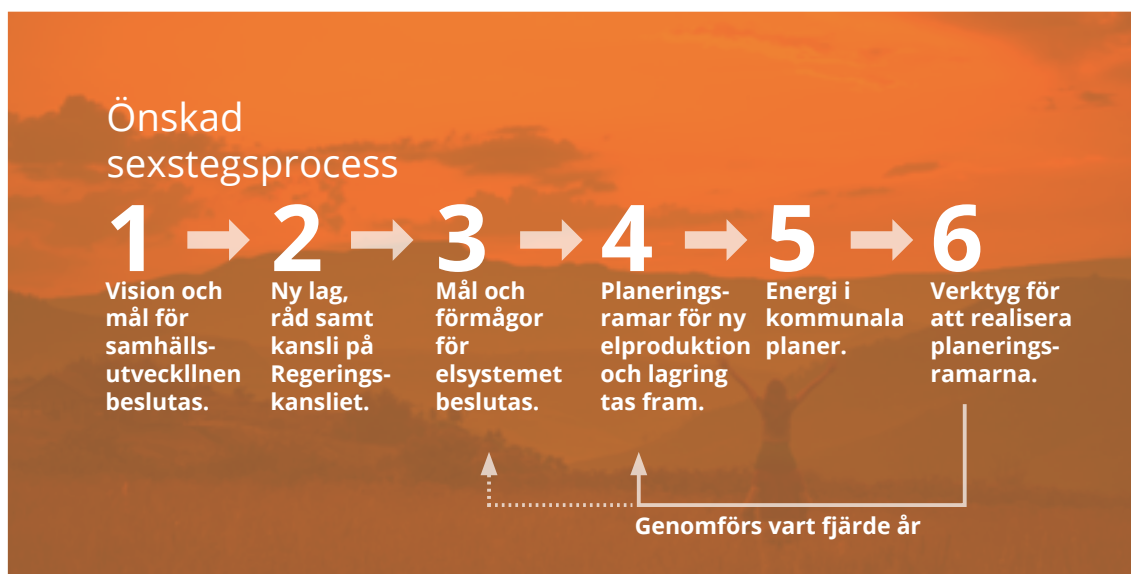
- **Långa ledtider:** Ledtider för olika delar i elektrifieringen är olika långa, vilket innebär utmaningar. Exempelvis tar utbyggnad av elnät och elproduktion normalt sett betydligt längre tid än etablering av ny industri eller laddstationer. Det innebär att det kan vara utmanande att få en elnätsanslutning i tid eller att säkerställa att elproduktionen byggs ut i tid för att svara mot ökad efterfrågan.
- **Hönan och ägget:** Det finns en "hönan och ägget"-problematik i den kraftigt ökade efterfrågan som förväntas. Är industrin och transportsektorn villig att göra investeringar utan att med god säkerhet veta att det kommer att finnas tillgång till konkurrenskraftig el? Vill en investerare i elproduktion genomföra investeringar utan att med god säkerhet veta att man får avsättning för produktionen? Industrin går inte vidare med sina planer om det råder osäkerhet kring lönsamheten och detsamma gäller investerare i elproduktion. Vem tar första steget och därmed merparten av risken? Vågar elproducenter "satsa på" att alla aviserade industriprojekt realiserar?
- **Elnätet behöver ligga före:** Samma "hönan och ägget"-problematik återfinns även för investerare i elnät. Ett väl utbyggt elnät är avgörande för att elproduktion och elanvändning ska kunna anslutas till elsystemet. För att kunna möta en snabb elektrifiering måste framtidens elnät i högre utsträckning än idag byggas ut proaktivt efter prognostiserat behov i stället för att behöva invänta en beställning från anslutande kund. Vill en investerare i elnät genomföra en investering utan att med god säkerhet veta att kunder kommer att anslutas till elnätet? För detta krävs samplanering och en långsiktig, förutsägbar och stabil intäktsreglering.

- **Motstående intressen:** Dagens elnät och produktion har lokaliserats till områden som har färre motstående intressen. För att expandera elsystemet kommer även platser med fler motstående intressen troligen behöva nyttjas vilket riskerar att skapa fler konflikter. Målkonflikter kommer behöva hanteras för att nå de övergripande målen.
- **Helhetssyn på energisystemet:** Elsystemet kommer bli än mer sammankopplat mellan länder och beroende av andra energisystem såsom fjärrvärmerna, industrin med vätgasproduktion och transportsektorn. Inte minst är fjärrvärmerna viktig då den kan ta vara på spillvärme från vätgasproduktion och andra processer. Därför är det mer relevant än någonsin med en helhetssyn på energisystemet. Men hänsyn till sektorskopplingar tas inte alltid i tillräcklig utsträckning av de olika aktörerna vilket resulterar i en suboptimering på systemnivå.
- **Konkurrenskraft:** EU:s energi- och klimatpolitik leder till att övriga länder inom EU står inför samma omställning bort från fossila bränslen och mot omfattande elektrifiering som Sverige. Det kommer av allt att döma bli stor konkurrens om kapital och arbetskraft. En risk är också att Sverige tappar den komparativa fördel vi har gentemot övriga EU med konkurrenskraftig och leveranssäker fossilfri el. En annan risk är att svensk industri tappar konkurrenskraft och lönsamhet om förutsättningarna för omställningen i Sverige inte förbättras
- **Fjärrvärmens bidrag till att avlasta elsystemet behöver synliggöras:** Fjärrvärmerna blir ännu viktigare för att inte öka belastningen på elsystemet när effektbehovet är stort i framtiden. Svensk kraftvärme, med samtidig el- och värmeproduktion, bidrar dessutom med fossilfri el och lokal planerbar elproduktion.
- **Sviktande drift- och leveranssäkerhet:** Under de senaste åren har vi en oroande utveckling rörande flera indikatorer på otillräcklighet avseende drift- och leveranssäkerhet samt ineffektivt nyttjande av infrastrukturen för el. Det finns därmed frågetecken huruvida elsystemets funktionalitet kommer att säkerställas vid en kraftig expansion och redan idag begränsas utvecklingen i delar av landet av brist på kapacitet i nät och underskott på produktion.
- **Osäker omvärld:** Den osäkra omvärlden ställer ökade krav på att hantera hot, risker och incidenter under både fredstida kriser och vid höjd beredskap och ytterst krig genom exempelvis utökade möjligheter till dödnätstart och ö-drift, där det lokala energisystemet fortsätter att fungera även om transmissionsnäten faller ifrån. Vidare har osäkerheten lett till att flera länder ser ett större behov av att vara nationellt självförsörjande på el och värme. Detta är också drivet av att möjligheterna till handel med el, råvaror och bränsle har blivit mer osäkra och möjlighet till mer omfattande import i framtiden med betydligt större andel variabel elproduktion är svåra att sja om.
- **Samordning krävs:** Utbyggnad av elproduktion och elnät kräver samordning. Placeras elproduktionsanläggningarna rätt ökar överföringsförmågan i elsystemet, andra positiva effekter på driftsäkerhet kan tillgodoses och resurser kan sparas. Det finns dock inte en sådan planering idag.

Handlingsplanen är en
process som beskriver
ansvar och roller

Energiföretagen har i dialog med ett stort antal intressenter identifierat sex kritiska steg som en handlingsplan behöver omfatta:

1 Vision och långsiktiga planeringsmål för samhällsutvecklingen bestäms.

2 En lag motsvarande klimatlagen som lagfäster handlingsplanens process tas fram, ett råd med intressenter inrättas och ett kansli tillsätts på Regeringskansliet.

3 Mål och förmågor för elsystemet – exempelvis driftsäkerhet, leveranssäkerhet och konkurrenskraftsmål – som svarar mot övergripande vision/målsättning identifieras, definieras, kvantifieras och beslutas.

4 Planeringsramar tas fram för ny elproduktion, distribution och energilagring samt stärkta förutsättningar för flexibilitet. För elproduktion beskrivs när vilken produktion ska vara i drift, vilken mängd det handlar om och lokalisering så att elsystemet svarar upp mot beslutade

mål och förmågor. Elnätplaneringen identifierar behov av vilka förmågor som krävs för att nå uppsatta mål för elsystemet. Elnäten utvecklas så att systemet svarar upp mot beslutade mål och förmågor. Eventuell planering av vätgasinfrastruktur och vätgaslagring samt sektorskoppling till fjärrvärmens inkluderades och samordnas i detta steg.

5 Kommuner och regioner samordnar processen så för att elproduktion och elnät samt vätgas och fjärrvärmeinfrastruktur inkluderades i uppdaterade översikts- och detaljplaner.

6 Verktyg för att realisera det som ryms inom planeringsramarna tas fram och implementeras. Det kan handla om främjandeuppdrag, reformer för acceptans och olika typer av incitament.

Steg 4–6 genomförs var fjärde år så att handlingsplanen uppdateras. Även årlig rapportering till Riksdagen görs.

1. Vision och långsiktiga planeringsmål för samhällsutvecklingen bestäms

► Vad?

Det är väsentligt att det finns en övergripande vision och långsiktiga planeringsmål för det svenska energisystemets omställning som pekar ut riktningen och fastslår grundläggande förutsättningar.

I grunden finns de sedan länge beslutade energipolitiska målen, det vill säga att de tre grundpelarna försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet ska balanseras. Härutöver behövs att en riktning för elektrifieringen slås fast. Ett exempel som Energiföretagen står bakom är att det av regeringspartierna anges ett planeringsmål för ökad elanvändning om minst 300 TWh år 2045. Det kan även behövas ett planeringsmål för 2030.

Klimatomställningen kräver god konkurrenskraft för att kunna genomföras. För det är ett kostnadseffektivt energisystem med en totalt sett låg kostnad som fortsatt ger Sverige tillgång till de komparativa fördelar som har byggt vårt välstånd. Ett specifikt mål för konkurrenskraft behövs därför också, exempelvis att Sverige ska vara en ledande industrination, att Sverige inte ska behöva säga nej till en enda hållbar industrietablering eller att Sverige ska stärka sin internationella konkurrenskraft. Därför måste målet om konkurrenskraft bli en viktig styrande parameter.

Regeringen ansvarar för att visionen och det långsiktiga planeringsmålet blir riksdagsbundna i en proposition samt sätter avtryck i styrning av myndigheter, relevanta styrande dokument och lagstiftningsarbete för att möjliggöra den önskade inriktningen. Bland annat måste en tydligare politisk avvägning mellan vilka kostnader, risker och alternativa miljöbelastningar som samhället är villig att acceptera göras. Det kommer sannolikt att vara så att på vissa platser måste man låta samhällets behov av energiinfrastruktur och produktion väga tyngre gentemot lokala miljövärden jämfört med dagens situation.

► Varför?

En uttalad vision och planeringsmål sätter ramarna för handlingsplanen och ska leda till en tydligare politisk prioritering i målkonflikter och fastslå grundläggande förutsättningar vilket är avgörande för att kunna öka elektrifieringstakten.

► Vem?

Det är en politisk fråga och det är nödvändigt att det finns en bred konsensus om inriktningen.

► Hur?

Riksdagen beslutar om vision och planeringsmål i en energipolitisk proposition.

2. Lagfäst handlingsplanens process, tillsätt kansli och inrätta ett intressetråd

► Vad?

Handlingsplanen kräver långsiktighet och stabilitet för att uppfylla sina syften. Elektrifiering av industri och transporter är avgörande för att klara Sveriges klimatomställning. Lösningen på klimatutmaningen ligger med andra ord till stor del i att elektrifieringen, och därmed omställningen av energisystemet, lyckas. Omställningen säkrar även framtida jobb och tillväxt i hela landet.

Detta talar sammantaget för att vi på samma sätt som vi har ett långsiktigt stabilt ramverk för klimatarbetet och klimatmålen, också bör ha motsvarande för energisystemet. Klimatlagen sätter upp processer som binder upp framtida regeringar vid ett långsiktigt arbete. På motsvarande vis behövs ett långsiktigt ramverk för verktygen att nå klimatmålen, det vill säga ett energipolitiskt rättsligt ramverk, som med stöd av en mycket bred majoritet lagfäster processen. Exempel på processer är planeringsramar och rapporteringar. Bland annat ska ramverket innehålla att den energipolitiska handlingsplanen uppdateras var fjärde år i början av ny regerings mandatperiod, med den klimatpolitiska handlingsplanen som ledstjärna. Den uppdaterade handlingsplanen ska innehålla uppdaterade planeringsramar, reformer och annat relevant så att målen uppnås. En årlig rapportering till Riksdagen ska också ingå.

Verkställande av handlingsplanens process innebär ett omfattande arbete för både de myndigheter som tilldelas uppdrag och även för tjänstemännen på Regeringskansliet. Det kommer att krävas en samordnande funktion, ett kansli, inom eller nära energienheten på Regeringskansliet, som åtminstone i ett uppstartsskede arbetar endast med handlingsplanen. Resurser bör öronmärkas till detta arbete, så att inte dessa tjänstemäns arbetstid upptas av löpande uppgifter och kortsiktig krishantering. Samordningen av handlingsplanen bör ske på Regeringskansliet, då genomförandet av planen i hög grad kommer att handla om lagstiftningsöversyn, uppdrag till myndigheter och löpande styrning av myndigheterna.

Ett intressentråd med representanter från näringsliv, civilsamhälle och energibransch inrättas i syfte att verka rådgivande till regering och kansli samt övervaka framdriften av handlingsplanen. Rådets kan komma med rekommendationer till politiken på bland annat förslag till planeringsramar och verktyg.

► Varför?

Ett rättsligt ramverk motsvarande klimatlagen behövs för att säkerställa långsiktighet, förutsägbarhet och stabilitet i arbetet med att ställa om och därmed minska risken för de som ska investera.

Kansliets uppgift är att utforma uppdragsbeskrivningar, samordna arbetet mellan departement samt ta fram förslag till lagtext, förordningar, skrivelser och propositioner.

Intressentrådet säkerställer att näringslivets, civilsamhällets och energibranschens perspektiv finns representerade.

► Vem?

Regeringen förelägger riksdagen en proposition med ett rättsligt ramverk för handlingsplanens process.

Ett kansli med tjänstemän tillsätts med placering på Regeringskansliet, men utanför den ordinarie linjen.

Intressentrådet består av näringsliv, energibranschen och civilsamhället.

► Hur?

Regeringskansliet, myndighet eller SOU får i uppdrag att ta fram förslag till rättsligt ramverk.

Regeringen tillsätter en kanslichef som får mandat att formera kansliets utformning, bemanning samt föreslå deltagare i rådet.

3. Mål och förmågor för elsystemet behöver beslutas

► Vad?

Mål för elsystemet och fördelningen av elsystemets förmågor identifieras, definieras, kvantifieras och bestäms. Detta görs med tydlig utgångspunkt i beslutad nationell vision och planeringsram, elanvändarnas efterfrågan, effektanvändning och möjlighet till flexibilitet/lagring. Målen ska även styra mot att det tillkommer marknadsmässiga incitament för att tillgodose elanvändarnas behov av el på rätt plats, vid rätt tid och till rätt pris.

Mål för elsystemet kan handla om exempelvis mål för konkurrenskraft, leveranssäkerhet, fossilfrihet, beredskap, redundans, självförsörjningsgrad på energi och/eller effekt, elkvalitet, prisvolatilitet, importberoende, överföringskapacitet i elsystemet, reglerförmåga, spänningshållning, dödnätsstart och/eller ö-nät drift.

Förmågor som ett kostnadseffektivt elsystem behöver för att fungera kan delas in i flera kategorier: planerbarhet, flexibilitet, överförings och väderberoende resurser. Med fördelning av förmågor avses hur mycket av respektive förmåga som behövs för ett kostnadseffektivt och leveranssäkert elsystem som uppfyller övriga mål som är satta för systemet.

Ett mål för leveranssäkerhet behövs. Leveranssäkerheten vilar på flera ben som innefattar driftsäkerhet samt tillräcklighet avseende nät och elproduktion. Energiföretagen förordar att det sätts ett ambitiöst mål för överföringskapaciteten i överföringssystemet.

Utöver detta mål har Energiföretagen lyft behovet av att mer aktivt nyttja det samlade mandat som Elmarknadsförordningen och de relaterade nätkoderna ger Svenska kraftnät avseende främst systemdrift och beredskap. Det handlar exempelvis om en systematisk och transparent upphandling av mothandelsresurser och en starkare beredskap och förmåga mot störningar och elkriser. Systematiska åtgärder inom detta område skulle tjäna landet väl och här ser vi idag ett gap mot kravställningen. I sammanhanget är det viktigt att påpeka vikten av väl genomförda kostnads-nyttoanalyser och att kostnaderna får en korrekt fördelning utifrån vilka problem som ska lösas.

När man sätter mål för leveranssäkerhet bör man ha i åtanke att ju högre ambitionsnivå man sätter, desto dyrare blir slutnotan för kund. För höga ambitioner inom detta område kan riskera att utbyggnads målet 300 TWh, och därmed också målsättningarna för både klimat och konkurrenskraft, inte uppnås.

Vid sidan av ökad elproduktion för att klara av elektrifieringen behövs också energieffektivisering av elanvändningen och att andra energibärare (exempelvis fjärrvärme och biobränsle) i största möjliga mån ska användas där de kan för att avlasta elsystemet. Framför allt fjärrvärmens är helt väsentlig för att avlasta elsystemet under perioder då det är högt belastat, samt att kraftvärmens tillför lokal eleffekt i tillväxtregioner som idag kan vara drabbade av nätkapacitetsbrist. Det kan därför vara relevant att även se över mål för detta.

Sammantaget är det dock viktigt att målen inte blir för många och inte heller ger upphov till allvarliga målkonflikter. Finns det flera mål kan det även vara relevant att rangordna dem avseende vilken vikt de ska tillskriva för att lättare kunna dömas av i eventuella målkonflikter.

► Varför?

Kvantifierande mål och förmågor blir styrande för el- och energisystemets dimensionering och sammansättning.

► Vem?

Riksdagen beslutar om mål och förmågor i en energipolitisk proposition eller i det rättsliga ramverket för handlingsplanen.

► Hur?

Regeringen har redan beslutat om uppdrag till både Energimyndigheten och Svenska kraftnät för att ta fram underlag om vissa mål. Vid behov tillkommer ytterligare uppdrag om mål till relevanta myndigheter som läggs fram till Riksdagen. Det är alltså myndigheter som tar fram förslag på exakt målformulering. Ett ytterligare alternativ är att relevanta myndigheter får i uppdrag att ta fram mål för energisystemet utifrån övergripande planeringsmål och vision.

4. Planera mot mål och förmågor – planeringsramar för energisystemets utveckling

► Vad?

Planeringsramar tas fram för ny elproduktion, energiinfrastruktur och energilagring. Utbyggnaden av produktion, energiinfrastruktur och lagring ska gå i takt med den ökade efterfrågan. Detta är väsentligt. Önskad funktion, vilken mängd det handlar om, när produktion/energilagring ska vara i drift samt lokalisering beskrivs och beslutas så att energisystemet svarar upp mot beslutade mål och förmågor i rätt tid på rätt plats till rätt kostnad. Kostnadseffektivitet och genomförbarhet ska vara styrande parametrar för utformningen av planeringsramarna. Även det nordiska perspektivet ska beaktas där det är relevant. Vidare bör det utredas om den önskade fördelningen av förmågorna och andra styrande parametrar i planeringsramarna ska resultera i konkreta miniminivåer för kraftslag och energilagring. Om så, ska utredningen redovisa förslag på sådana.

Ytterligare en viktig parameter att ta hänsyn till är att planeringsramar inte får bidra till att vi får ett så stort överskott på elproduktion i förhållande till användning så att elpriserna blir "artificiellt" låga. I ett sådant läge kan förtida nedstängningar av existerande elproduktion uppstå som en konsekvens av lönsamhetsproblem. Det är därför viktigt att noggrant följa utvecklingen av efterfrågan och säkerställa en väl avvägd balans i planeringsramarna.

Avseende lokalisering bör rimligt geografiskt område bestämmas, exempelvis elområdesnivå. Även kris- och krigsberedskap bör vara styrande vid framtagande av planeringsramar och nätplanering.

Elnätens nätutvecklingsplaner samordnat med Svenska kraftnäts transmission- och systemutvecklingsplan identifierar behov av vilka förmågor som krävs för att nå de uppsatta målen för elsystemet. Elnäten och transmissionsnätet utvecklas utifrån de förmågor som nätutvecklingsplanerna samordnat med Svenska kraftnäts transmission- och systemutvecklingsplaner visar på så att elsystemet svarar upp mot beslutade mål. Hänsyn måste även tas till de nya roller som elnätsägarna kommer bära när det gäller ansvar vid kapacitetsbrist och planering.

Eventuell planering av vätgaslagring och vätgasinfrastruktur samt sektorskoppling med fjärrvärmen inkluderas och samordnas i detta steg så att utbyggnaden går i takt och tillvaratar synergier mellan dessa energibärare. Det är av stor vikt med en ökad lokal/regional samverkan och att samordning mellan nätutvecklingsplaner och detalj- och översiktsplanering sker. Elnät och vätgasinfrastruktur bör samplaneras på nordisk nivå i så stor utsträckning som möjligt.

Vidare kan vissa elnätsanslutningar behöva prioriteras för att planeringsramarna ska kunna realiseras. Detta kan innebära att avsteg från turordningsreglerna behöver tillåtas.

Potentiellt kan även lämplig lokalisering av elintensiva verksamheter pekats ut där det finns kapacitet och hänsyn bör även tas till sektorskoppling till fjärrvärmen så att synergieffekter skapas.

Planeringsramarna ska vara detaljerade och styrande i det korta- till medellånga tidsperspektivet och indikativa i det längre perspektivet.

Vid sidan av planeringsramarna, särskilt om de landar i miniminivåer, bör det övervägas om det även bör införas planeringsmål för ny elproduktion nedbrutet per kraftslag. Syftet är underlätta för marknaden att realisera ny elproduktion. Ett planeringsmål ska bland annat bidra till att hinder röjs och att kommuner pekar ut lämpliga områden i den fysiska planeringen så att de lokaliseras till rätt plats ur ett systemperspektiv.

► **Varför?**

För att energisystemet ska svara upp mot mål och förmågor genom att i planeringsramar tydligt beskriva vad som behöver komma in var och när.

► **Vem?**

Regeringen ger i uppdrag till Svenska kraftnät och Energimyndigheten att utreda planeringsramar i samverkan. Uppdraget ska bland annat tas sin utgångspunkt från rådande lagstiftning om nätutvecklingsplaner samt se över vad för ytterligare systemplanering som behöver utvecklas i bred och nära samverkan med näringslivet, energibranschen och andra relevanta intressenter. Slutprodukten ska presenteras för såväl regering som rådet. Rådets uppgift är att granska och ge regeringen rekommendationer.

► **Hur?**

Regeringen ger Svenska kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att i samverkan utreda och föreslå planeringsramarna.

5. Kommuner och regioner samordnar processen för att elproduktion, elnät och flexibilitet samt fjärrvärme- och vätgasinfrastruktur kommer med i uppdaterade översikts- och detaljplaner

► Vad?

Kommuner och regioner tar ett tydligt ansvar för att samordna processen att planera för produktion och nät enligt det övergripande planeringsmålet och planeringsramarna. Då inte alla regioner har ett tydligt ansvar för att elproduktion och elnät samt fjärrvärme och eventuellt vätgasinfrastruktur inkluderas i uppdaterade regionala planer bör fler regioner, om inte alla, få ett sådant samordningsansvar. Planeringen görs i samråd med Svenska kraftnät och Energimyndigheten i relevanta fall. Länsstyrelserna stöttar i detta arbete. Incitament för detta kan behövas. Boverket bör ges i uppgift att på lämpligt sätt koppla arbetet med planeringsramar till den ordinarie fysiska planeringen jämfört med övrig infrastruktur som väg och vattenförsörjning.

Huvudförslaget i förstudien om fysisk planering (Nationell fysisk planering, Ds 2023:28) innebär att en ny samlad planlagstiftning utarbetas med en nationell fysisk planeringsnivå som resulterar i en nationell plan beslutad av regeringen. Energiföretagen anser att även energiintresset bör inbegripas i den nationella fysiska planeringen i enlighet med detta förslag till handlingsplan och bör ingå som en del i det fortsatta arbetet.

► Varför?

Så att planeringsramar överförs till fysisk planering.

► Vem?

Länsstyrelsen i Västra Götaland har fått i uppdrag att tydliggöra hur den regionala och lokala energiplaneringen kan organiseras effektivt och utvecklas vidare samtidigt som totalförsvarets behov beaktas. Boverket bör inspireras av det och ta fram vägledning om hur genomförandet bör utföras av kommuner/regioner och Länsstyrelser.

► Hur?

Regeringen beslutar om planeringsincitament till kommuner och regioner. Boverket ges ansvar för att fördela medel i samråd med Energimyndigheten.

Relevanta myndigheter och Länsstyrelser får främjandeuppdrag att stötta utvecklingen.

6. Verktyg för att realisera det som ryms inom planeringsramarna

► Vad?

Verktyg för att realisera det som ryms inom planeringsramarna tas fram och implementeras. Det kan exempelvis handla om att minska risken för viss produktion, utpekande av mark i underskottsområden där investeringar underlättas exempelvis genom förenklade tillstånd och auktionering, främjandeuppdrag, reformer för acceptans och olika typer av incitament. Finansieringsmodeller för att stimulera ny produktion behöver utvecklas. Detta ska göras på marknadsmässiga villkor och harmonisera med EU-lagstiftning. Elnätsregleringen behöver utvecklas för att stödja elnätsutbyggnaden och de förmågor som elsystemet kräver utifrån vision, planeringsmål och uppsatta mål om elsystemet utveckling.

En styrande princip är att verktygen ska vila på marknadsmässig grund och kostnadseffektivitet för att stärka konkurrenskraften.

► Varför?

För att det som planeras realiseras och ytterst för att säkerställa att omställningen kan genomföras.

► Vem?

Relevanta myndigheter utreder vad som behövs för att planeringsramarna ska realiseras och tilldelas främjandeuppdrag. Uppdraget ska genomföras i bred och nära samverkan med näringslivet, energibranschen och andra relevanta intressenter. Rådet ges möjlighet att granska och ge rekommendation till politiken. Det tillsatta kansliet inom Regeringskansliet bereder sedan förslagen till incitament och finansieringsmodeller så att Regeringen sedan kan besluta om dessa så att planeringsramarna realiseras.

► Hur?

Uppdrag till relevanta myndigheter.

Uppdatering av handlingsplanen

► Vad?

Handlingsplanen ska uppdateras var fjärde år, i början av ny regerings mandatperiod med den klimatpolitiska handlingsplanen som ledstjärna. Den uppdaterade handlingsplanen ska bland annat innehålla uppdatering av utvecklingen, uppdaterade planeringsramar, reformer, översyn av incitament och annat relevant så att målen uppnås. Intressentrådet ska ges möjlighet att granska, kommentera och ge rekommendationer till politiken.

En årlig rapportering till riksdagen ska också ingå. Rådet ska även här ges möjlighet att granska, kommentera och ge rekommendationer till politiken.

Skulle den årliga rapporteringen visa att det som ryms inom planeringsramarna inte realiserats ska regeringen i rapporten redovisa vilka orsakerna till avvikelserna är och hur man avser att komma till rätta med dem. Vid behov kan regeringen ge relevanta myndigheter i uppdrag att göra fördjupande analys och/eller komma med förslag till åtgärder.

Även utvecklingen rörande energisystemets mål och förmågor kan behöva utvärderas.

► Varför?

För att säkerställa att handlingsplanen hålls uppdaterad och att utvecklingen är i linje med visionen/målet för Sverige.

► Vem?

Svenska kraftnät och Energimyndigheten får i uppdrag att ta fram underlag för uppdatering av handlingsplanen.

► Hur?

Regeringen beslutar enligt förutbestämt schema i det rättsliga ramverket.

Omställningens övriga villkor

För att klimatomställningen ska lyckas behövs även en aktivt främjande näringspolitik och reformer inom andra områden än de som handlingsplanen omfattar. Bland annat behövs omfattande satsningar på kompetensförsörjning, infrastruktursatsningar, ökad tillgång till jordartsmetaller och översyn av andra relevanta regelverk, inte minst rörande tillståndsprocesser. Det kan också komma att behövas konkreta förslag för att öka den samhälleliga acceptansen, för att mildra eventuella strukturella effekter av snedvriden inkomstfördelning och strukturell utslagning, el-energieffektivisering samt stärka fjärrvärmens ställning. Regeringen bör därför ta ett helhetsgrepp på frågan och komma med konkreta förslag för att stödja samhällets omställning.

Energiföretagen har i rapporten "Sveriges elbehov 2045 – Hur stänger vi gapet?" sammanfattat de sju viktigaste åtgärderna för elektrifieringen så att Sverige ska kunna bli klimatneutralt till 2045. Dessa är

1. **Ledarskap och planering** för Sveriges omställning
2. **Framtidens tillståndsprocesser** ska vara snabba och förutsägbara
3. **Tillräckligt med elnät** och god försörjningstrygghet
4. **Elproduktion** som möter efterfrågan
5. **Framtidens arbetskraft** – allt från montörer till regeringstjänstemän
6. **Fjärrvärme, energieffektivisering, flexibilitet och vätgas** – nycklar till framgång
7. **Det som inte finns** men behövs

Förslag rörande andra reformer än de som beskrivs i detta dokument hänvisas till rapporten.

Samhällets omställning måste vara socialt hållbar för att den ska vara möjlig att genomföra med stöd av medborgarna. Därför bör Regeringen löpande utvärdera olika initiativ utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv som tas för att nå klimatmålen.

Långsiktig stabil politik för att stötta industrins omställning och för att främja nyetablering av industri i Sverige kommer behövas. Det behövs en aktiv industripolitik, regionalpolitik och ökade insatser för kompetensförsörjning. Dessutom behövs harmoniserade statsstödsregler, särskilt i ljuset av USAs Inflation Reduction Act och även vissa EU-medlemsstaters agerande.